

Riječ urednice

Stvaran u okruženju ratnih zbivanja u Hrvatskoj 1991-1992. ovaj je svezak *Narodne umjetnosti* svojevrsna emanacija duha rata. Neočekivano sučeljeni sa stradanjem, patnjama, besmisлом razaranja pokušali smo izrazima svoje znanosti reagirati na nemilu zbilju. Kao istraživači kulture, posebice onog njezina dijela što ga označujemo tradicijskim, znali smo da se bavimo dinamičnom strukturom, procesima koji - postupno mijenjajući pojave - teku nekim svojim ujednačenim tempom. Ratom se, međutim, taj tempo naglo ubrzava. Bezbroj je puta povijest čovječanstva to potvrdila. Trajanje nekih folklornih fenomena ne bez razloga određivali smo sintagmama "do prvog svjetskog rata", "između dva rata" i sl. Ratovi su neosporno međaši u vremenu. Hoće li to za hrvatsku kulturu biti i ovaj?

Svojom destrukcijom tijekom trajanja, a svojom - kroz katarzu obnovljenom - stvaralačkom moći po završetku, ratovi izrazito djeluju na svekolika životna očitovanja. Materijalni inventar nestaje u razaranjima. Socijalno se ustrojstvo narušava, bilo zbog snažnih migracijskih strujanja i promjene demografske slike, bilo zbog stvaranja novih ratnih elita s jedne a stradalnika s druge strane. Transformiraju se duhovne tvorbe, zamiru (ili se zatiru) neki ustaljeni običaji, mijenjaju se vrijednosne orijentacije.

Iz etnološko-folklorističkoga rakursa problematiku smo pokušali razmotriti i na sinkronijskoj i na dijakronijskoj razini. Nastojali smo biti izravnim svjedocima, kroničarima odabranih fenomena. Dosad još neutrtim putovima pokušali smo promisliti političku svakodnevnicu, svjedočiti o kulturnim procesima što se događaju sada u našoj vlastitoj sredini. Bez vremenskog i prostornog odmaka preuzeli smo dvostruku ulogu: bili smo i istraživači činjenica i proizvođači činjeničnoga materijala. Ovi članci, stoga, ne osvjetljaju samo pojedine fenomene današnjega nam življenja, već razotkrivaju i nas same.

Ali pojave u sadašnjosti teško možemo razumjeti bez poznavanja onih koje su im prethodile, kao što ni budućnost ne možemo graditi bez temelja stvorenih u prošlosti. Stoga smo svoj pogled u minulo doba usmjerili na folklorne tradicije upravo onih krajeva koji su ratom bili najviše devastirani, iz kojih je dio pučanstva morao izbjeći ili bio protjeran: područje dubrovačke okolice u južnoj Hrvatskoj, Banije u središnjoj, te Slavonije u istočnoj Hrvatskoj. Bilo da je riječ o usmenom stvaralaštvu ili folklornoj glazbi, običajima ili pučkim svetkovinama, toponimima ili etnonimima, radi se o pojavama koje su bile sastavnim dijelom kulturne povijesti toga pučanstva i predstavljaju kulturne znakove njihove opstojnosti. Ugrađene u nacionalnu baštinu te su silnice sudjelovale u oblikovanju nacionalnoga bića.

Svojim stručnim i znanstvenim potencijalom, intelektualnom savješću i težnjom za humanizmom na ovaj smo način nastojali dati svoj doprinos domovini u teškom času njezine povijesti. Iz istog smo razloga željeli potaknuti i međunarodnu javnost poslavši našim kolegama i srodnim ustanovama apel za mir u Hrvatskoj. Tekstom apela, i sažetkom odgovora na nj, te publicističkim odjekom zaključujemo ovaj svezak *Narodne umjetnosti*.